

via voluntate sua esset expositus ad sic influendum. Sicuti ex supposita voluntate, qua ab æterno voluit Deus mundum creare tali tempore, sine nova voluntate ex necessitate quadam postea mundus prodiit a Deo, quod respectu divinæ voluntatis solum est necessitas immutabilitatis, respectu vero potentiæ operativæ ad extra est quædam necessitas simpliciter, quia simpliciter necessarium est Deum, per suam potentiam facere quod per voluntatem decrevit facere; ita ergo se habet quantum ad influxum in actionem voluntatis humanæ, supposito suæ voluntatis decreto, quo voluit suum concursum illi offerre. Quod vero de actione transeunte in illo argumento tangitur, parvi momenti est; sive enim actionem creaturæ quis vocet actionem Dei, sive effectum appellet, negari non potest quin Deus in illam actionem influat immediate, non solum dando effectui esse quod habet terminus, sed etiam illud esse quod habet actio, ut actio est, etiamsi in re aliquo modo distinguatur a termino; et hoc nobis satis est, quidquid sit de illo modo loquendi, in quo nihil est absurdi, si dicamus ipsammet actionem creaturæ esse etiam actionem Dei; quia actio nihil est aliud quam res ut prodit ab agente, seu dependentia effectus ab agente: et hanc rationem habet actio illa, etiam respectu Dei, neque est ulla imperfectio quod Deus habeat in effectibus actiones transeuntes, quia nec tales actiones prodeunt a Deo ex necessitate, quod esset imperfectio, sed media ejus voluntate; nec addunt Deo aliquam perfectionem, sed in effectibus ponunt perfectionem, quam eminentiori modo supponunt in Deo.

CAPUT XVI.

SOLVITUR ALIA OBJECTIO, ET DECLARATUR AN LIBERI ACTUS POSSINT A DEO PRÆDEFINIRI.

1. *Proponitur objectio.*—Superest solvenda præcipua objectio, quæ adversus doctrinam a nobis traditam fieri solet, quod, videlicet, ex ea sequi videatur Deum non habere perfectam providentiam nostrorum actuum liberorum, nec illos prædefinire absoluto et efficaci decreto suæ voluntatis, priusquam videat illos fieri a nostra voluntate cum suo generali concursu. Sequela est clara, tum quia si illos prædefiniret illo suo decreto, efficaciter ac determinate moveret voluntatem nostram

ad efficiendum actum prædefinitum; quia decretum illud, cum sit absolutum et efficax, necessario debet habere effectum, quem tamen habere non potest, nisi efficaciter applicando nostram voluntatem ad actum prædefinitum, quod nos negamus; tum etiam quia, si admittatur prædefinitio, vel contra illam procedunt omnes rationes, quas contra prædeterminationem physicam formavimus; vel, si hic non sunt efficaces, nec sententiam a nobis propositam satis confirmabunt; maxime cum prædeterminatio et prædefinitio idem esse videantur. At vero negare prædefinitioem horum actuum, videtur esse omnino alienum a modo loquendi Scripturæ, et perfectione divinæ providentiæ; sic enim multa veluti casu evenirent respectu Dei, et non quia essent ab illo præordinata et provisa, quod fidei plane repugnat.

Hæc objectio tangit difficultatem, quæ esse solet præcipua in hac materia, scilicet, quo modo Deus possit actus liberos prædefinire, si illos non prædeterminat, aut quo modo possit eorum perfectam providentiam habere, si illos non prædefinit. Sed, quoniam in hoc non est eadem ratio de omnibus liberis humanæ voluntatis, aliter enim de bonis, aliter vero de malis, item aliter de naturalibus, aliter vero de supernaturalibus sentiendum est, ideo non potest hæc res hoc loco, ubi in communi tantum loquimur, exacte ac complete tractari; solum ergo hic præmittam quædam generalia principia; in lib. autem 2 et 3, in singulis actuum generibus, quid de eorum præfinitione sentiendum sit, dicam.

2. *Quid nomine prædefinitionis intelligendum.*—Appellatur ergo prædefinitio, quoddam æternum decretum divinæ voluntatis, quo absolute statuit ut aliquid fiat in tempore; verbi gratia, ut voluntas Petri tali tempore et loco actum contritionis eliciat. Quod decretum intelligi potest, velut subsequens scientiam visionis, qua Deus scivit Petrum habiturum illum actum contritionis; et hoc decretum, sub hac ratione, non vocatur prædefinitio, prout nunc loquitur. Nam, licet considerando antecessionem æternitatis ad tempus, posset ita appellari, sicut cognitio talis effectus futuri appellatur præscientia, tamen, considerando rationem providentiæ et causæ, ille actus non est causa effectus quem prævisum jam supponit in futurum, quia necesse est ut supponat etiam omnes causas ejus. Unde nec ad rationem providentiæ proprie spectat; quia providentia inclu-

dit aliquo modo rationem causæ: ordinat enim media, et consequenter disponit causas ad effectus: illa autem voluntas non est ordinativa mediorum vel causarum, sed dicitur voluntas approbationis seu complacentiæ in effectu præviso, juxta illud: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona* (Genes. 2). Poterit autem illa voluntas ad providentiam pertinere, quatenus ex illa sequitur ut talis effectus ad aliquid aliud ordinetur, ut ad præmium, vel ad aliquid simile. Prædefinitio ergo proprie dicit decretum antecedens præscientiam futuri actus, quo Deus, antequam videret Petrum habiturum actum contritionis, absolute decrevit ut haberet illum, et ideo ordinavit media per quæ fieret; et in hoc sensu utimur nunc illa voce, ut scilicet, dicit antecessionem ad præscientiam visionis, et ad rationem providentiæ spectat.

3. *Quorumdam prædefinitioem quamlibet negantium opinio.*—Hoc ergo modo de prædefinitioem loquendo, nonnulli ex his qui nostram sententiam sequuntur, existimant consequenter fieri non posse ut Deus hoc modo aliquem actum liberum prædefiniat; quia hoc ipso tolleretur ejus libertatem, quia illa prædefinitio est causa efficax, et est suppositio antecedens, qua posita, non potest non poni effectus. Ac denique quia eadem inconvenientia sequuntur hæc prædefinitioem posita, quæ ex prædeterminatione physica a nobis illata sunt; quia etiam hæc prædefinitio necessario infert effectum, et, si illa ponenda est, erit etiam necessaria, et consequenter etiam sine illa non poterit poni effectus. Maxime autem coguntur hunc modum philosophandi tenere qui non admittunt in Deo scientiam conditionatam futurorum contingentium. Quia, si Deus prædefinit aliquem actum humanæ voluntatis in particulari cum omnibus conditionibus ac circumstantiis ejus, necesse est ut ex vi illius prædefinitioem efficaciter faciat illum actum fieri; quia ejus prædefinitio non potest suo effectu frustrari, sed necesse est esse infallibilem; necesse est igitur ut vel per seipsum efficaciter determinet voluntatem humanam ad talem actum, vel applicet alia media, quibus efficaciter aut infallibiliter determinetur; si ergo vel per scientiam conditionatam non præcognovit Deus voluntatem ipsam, cum his vel illis conditionibus, fore infallibiliter determinandam ad talem actum, necesse est ut ipse efficacia sua illam determinet, alias prædefinitioem effectus non esset omnino infallibilis, quod repugnat. Aiunt ve-

ro hi Theologi Deum non prædefinire in particulari hos actus, neque hoc spectare ad perfectionem providentiæ ejus, sed solum ut unicuique rei provideat modo consentaneo naturæ illius. Quod si interdum Deus prædefinit aliquem effectum, qui per actus liberos mandandus est executioni, aiunt non prædefinire singula media in particulari, sed præordinare talem mediorum seriem et ordinem, ut, si unum non habeat effectum, aliud applicetur, et eo deficiente aliud adjungatur, donec effectus intentus obtineatur. Qui dicendi modus videtur interdum non displicuisse divo Thomæ, nam ad hunc modum declarat interdum providentiam, quam Deus habet circa suos electos, ut lib. 3, c. 16, videbimus.

Judicium fertur de prædicta opinione.—Atque hi quidem doctores consequenter loqui mihi videntur; et si verum esset Deum non habere scientiam illam futurorum contingentium conditionerum, ita esset omnino philosophandum, potiusque esset hoc totum admittendum, quam ponenda physica nostræ voluntatis prædeterminatio ad singulos actus; multo enim certius est Deum non prædeterminare hoc modo voluntatem nostram, quam sit certum, vel habere conditionatam illam scientiam, vel prædefinire actus humanos et liberos, prius ratione quam præsciat illos esse futuros. In his enim duabus ultimis sententiis, nihil est quod apertam ac necessariam connexionem habeat cum aliquo certo dogmate fidei, sicut est in illa priori. Nam ex illa determinatione physica, potest inferri ablatio liberi usus actuum humanorum; ex aliis vero sententiis, neque hoc, nec aliud simile inconveniens tam efficaci argumentatione colligi potest.

4. *Posita in Deo conditionali scientia, ponenda est aliquorum actuum prædefinitio.*—Nihilominus tamen, posita in Deo illa scientia futurorum sub conditione, quam, ut dixi, infra, in 4 parte hujus opusculi, ostendam in Scripturis et Patribus habere magnum auctoritatis pondus, et esse divinæ perfectioni, omnique rationi valde consentaneam, ac fere nullam habere difficultatem, quæ in scientia absoluta futurorum contingentium non invenitur; hæc (inquam) supposita scientia, omni angustia et perplexitate liberamur, et usum libertatis nostræ cum quacumque perfectione divinæ providentiæ, et prædefinitioem actuum liberorum, ubi necessaria fuerit, ita componimus, ut, quantum res patitur, difficultates omnes superasse videamur. Neque enim con-

sequenter mihi loqui videntur qui, admissa illa conditionali scientia, verentur concedere posse Deum, salva libertate nostra, prædefinire absolute et in particulari actus nostros liberos directe et in seipsis; sed tantum posse præordinare causas seu conditiones illas, cum quibus scit fore infallibile ut illi actus a nobis fiant; hoc (inquam) nec vere dici existimo, neque consequenter; tum quia ad efficacissimam et sapientissimam Dei providentiam pertinet, ut possit præordinare actus nostros honestos, Deoque dignos ac decentes, prout voluerit, quia, *cor regis in manu Dei est, et quocumque voluerit inclinabit illud* (Prov. 21); tum etiam quia, si Deus potest præordinare causas, quibus scit fore infallibile ut voluntas humana talem actum operetur, et alioquin ille actus honestus est, quem merito potest Deus per se amare ac velle, cur etiam non poterit eas causas præordinare propter talem actum a se prædefinitum, et efficaciter intentum ut finem talium causarum, seu mediorum? Ego sane nullam hujus causam reperi, neque ullum incommodum contra libertatem nostram hinc sequi video, ut jam exponam, et alioqui est hoc magis consentaneum divinæ providentiæ perfectissimæ, et modo loquendi sacræ Scripturæ et Patrum. Sed hoc latius est a nobis ostendendum in secunda et tertia hujus operis parte, in fine.

Duo igitur hoc loco dicenda mihi sunt, et declaranda. Unum est, aliquam prædefinitionem divinam non repugnare libertati actuum humanorum, quoad exercitium, seu non tollere potestatem non agendi; aliud est, hanc prædefinitionem non esse simpliciter necessariam ex parte effectuum, neque ex subordinatione ac dependentia essentiali, quam habet causa secunda a prima in operando; sed, si interdum adhibetur, solum esse ex perfectione Dei operantis optimo modo efficacissimo et suavissimo, propter honestissimos fines efficaciter intentos; et hanc ob causam ex hoc capite non tolli libertatem quoad specificationem, seu non impediri potestatem veram efficiendi illos etiam actus, qui prædefiniti non sunt.

Prædefinire potest Deus actum liberum humanæ voluntatis absolute faciendum.

5. *Ex Scriptura probatur. — Augustini auctoritas. —* Primum horum videtur quidem valde consentaneum modo loquendi Scripturæ, in qua hæc efficacitas divinæ voluntati

tribuitur, ut possit inclinare vel movere humanam voluntatem quo voluerit; juxta illud: *Cor regis in manu Dei est*, et alia quæ superius, cap. 11, adducta sunt, et quæ libr. 2 et 3 afferemus. Nihilque est frequentius apud Augustinum quam hoc pertinere ad omnipotentiam Dei, ut patet in Enchirid., cap. 94 et 95, et lib. 1 ad Simplician., quæst. 2, ubi ait, non defuisse Omnipotenti modum mutandi voluntatem Pharaonis, si vellet, id est, si efficaciter et prædefinitive vellet. Idemque in libris de Grat. et lib. arb., de Prædest. Sanct., et de Don. persever., sæpissime repetit. Et sane per se videtur incredibile, et indignum Deo, dicere quod non possit absoluto decreto suæ voluntatis aliquid faciendum statuere, si per voluntatem creatam liberam faciendum sit, nisi prius videat tales effectus absolute esse futuros; sic enim et potestas Dei in actum humanæ voluntatis nimis esset contracta et limitata, et omnes effectus liberi, licet non essent præter scientiam Dei, necessario tamen essent præter intentionem efficacem ejus, vel sine illa, quod est præter omnem rationem. Nam, licet in aliquibus, præsertim in malis, id verum sit, tamen in omnibus id asserere, et ex necessitate, ita ut non possit Deus aliud facere, neque est consonum perfectioni ejus, nec modo quo Scriptura loquitur de multis effectibus providentiæ divinæ, qui per causas liberas fiunt, ut in sequentibus libris latius prosequemur. Sit ergo nobis constans et certum id esse possibile Deo, scilicet, ante absolutam præscientiam futuri actus humani alicujus, efficaciter velle et præordinare ut fiat, et ut libere fiat.

6. *Explicatur modus quo Deus actum liberum prædefinire possit. — Duplex prædefinitionis modus. —* Ut autem intelligatur quo modo hoc fieri possit, et non repugnet his quæ hactenus diximus, adverto quod, sicut nostro intelligendi et loquendi modo, aliud est in Deo providentia, aliud gubernatio; nam providentia dicit ipsam rationem rerum agendarum, prout est in mente Dei; gubernatio vero dicit rationem illam, prout in actiones seu effectus externos se prodit; unde fit ut providentia sit æterna, gubernatio vero temporalis; quo modo etiam Augustinus, de Prædestinatione Sanct., c. 10, et de Don. persever., c. 14, distinxit inter prædestinationem et gratiam seu donationem gratiæ; ita in hac divina prædefinitione seu prædeterminatione physica distinguere nos possumus quamdam esse prædefinitionem internam, quam Deus

in sua voluntate statuit, non ut per eam immutet causam secundam immediate, aut illam determinet, extrahatve a suo proprio et connaturali loquendi modo, sed solum ut in sese definitam et absolutam intentionem habeat alicujus finis, et ex vi ejus applicet media consentanea et aptissima, ut, eo modo quo prædefinitus est, infallibiliter fiat; aliam vero esse aut cogitari posse prædefinitionem divinæ voluntatis, quæ cum tali tantaque efficacia in effectum externum exeat, ut voluntatem humanam physice determinet ad suum actum. Prior vocari potest prædefinitio interna vel immanens; posterior, prædefinitio externa seu transiens; aut prior, prædefinitio per modum intentionis; posterior, per modum executionis; aut prior vocari potest prædeterminatio solius divinæ voluntatis ad volendum talem actum; posterior vero, prædeterminatio etiam voluntatis humanæ, ut illum faciat; vel, ut simplicioribus ac brevioribus verbis utamur, priorem vocabimus, prædefinitionem seu prædefinitionem; posteriorem vero, prædeterminationem. Nam prior vox ex vi suæ significationis solum actum animæ internum denotat, sicut providentia vel prædestinatio; posterior autem vox magis referri potest ad actum et effectum exteriorem.

7. Quia vero legentis animus non quiescet, hæc partitione audita, nisi etiam membrorum diversitatem et confirmationem percipiat, hoc etiam a nobis præstandum est. Divina etenim voluntas non solum efficacissima est ad operandum quod vult, sed etiam quomodo vult, et per media quæ eligit aut vult, quod per se notum est. Quamvis ergo Deus absoluto et efficaci proposito aliquid fieri velit, non ideo cogitur quodcumque medium, aut quæcumque vim et efficacitatem ad effectum illum applicare, sed potest velle illum effectum solum per medium, quod ad infallibilem consecutionem illius effectus intenti sufficiens sit; quia hoc satis est ut illa voluntas omnino impleatur; quod solum necessario sequitur ex vi illius voluntatis, quantumvis absolute prædefinientis.

8. Quod intelligetur facilius, supposita illa sententia quam supra proposui, videlicet, divinam voluntatem non operari ad extra immediate per seipsam, sed per divinam omnipotentiam; nam, si hoc ita est, quamvis illud decretum internum Dei in se sit absolutum et efficax, quantum ad determinationem divinæ voluntatis ad hoc volendum, non tamen per seipsum quidquam efficit, nec immutat cau-

sam secundam, aut illam præmoveret, sed quasi applicat divinam potentiam per quam ille effectus fiat; ergo, licet variis modis possit illum effectum per suam potentiam efficere, ex vi illius decreti solum applicat suam potentiam ut illo modo efficiat et concurrat ad illum effectum, qui ad intentum finem obtinendum infallibiliter sufficiat; si vero fuerit sufficiens concursus alius cum causa secunda, absque prædeterminatione physica ejus, ex vi illius decreti non sequetur talis prædeterminatio. Imo contingere potest ut hæc prædeterminatio physica repugnet cum illo decreto, ut in actibus liberis prædefinitis contingit; et tunc non solum non sequetur necessario ex tali prædefinitione prædeterminatio causæ secundæ, verum etiam repugnabit sequi; quia impediret libertatem, quæ simul cum actu prædefinita erat. Quin potius, etiam si quis opinetur voluntatem ipsam Dei per seipsam esse potentiam executivam eorum quæ vult, adhuc poterit distinguere et intelligere aliquam prædefinitionem internam voluntatis Dei, quæ non determinet exterius ac physice causam secundam; quia, si illa voluntas est per seipsam executiva eorum quæ vult, etiam potest non plus agere quam vult; licet ergo absolute prædefiniat effectum seu actum humanæ voluntatis, potest etiam simul velle, non plus neque efficacius illam movere ad talem actum, quam necesse sit ut actus infallibiliter fiat; si ergo ad hoc non est necessaria prædeterminatio physica, non necessario sequetur ex vi illius prædefinitionis. Quod autem necessaria non sit, patet, quia sufficit alia motio moralis cum communi concursu, adjuncta conditionata scientia, qua Deus prævidit fore ut, his positis, voluntas humana libere consentiat in talem; nam hoc est medium infallibile, et satis efficax ut illa divina voluntas impleatur.

9. *Ex perfectione actus divinæ voluntatis ipsiusque eminentia hoc declaratur. — Satisfit objectioni. —* Id ipsum ulterius in hunc modum declaratur; nam licet actus divinæ voluntatis simplicissimus sit, tamen in eo est unita omnis perfectio, quæ in variis actibus humanæ voluntatis reperitur divisa; et in eo est absque admixtione alicujus imperfectionis. In illo ergo actu voluntatis divinæ, ut libere ad extrinseca objecta terminatur, est propria ratio intentionis, electionis et usus; nam hæc rationes, ut tales sunt, perfectionem dicunt, et possunt sine imperfectione unitæ reperiri. Potest ergo Deus ita prædefinire actum liberum per mo-